

Дворянкін В. О.,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології
Маріупольського державного університету

ТРАНСПОРТНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКОМУ СХІДНОСТЕПОВОМУ ДІАЛЕКТНОМУ ТЕКСТІ

Анотація. У статті розглянуто специфіку маніфестації транспортної лексики у говірковому тексті-спогоді, записаному 2017 року в селі Валер'янівка Волноваського району Донецької області від корінного мешканця Гриценка Василя Валер'яновича, 1940 року народження, освіта – 10 класів, пенсіонера.

Актуальність дослідження полягає в необхідності системного вивчення транспортної лексики на базі українських східностепових говірок Донеччини, що сприятиме створенню мовного портрета цього діалектного обширу.

Мета розвідки – опис транспортної лексики, яка засвідчена в українському східностеповому діалектному тексті. Джерелом студії стала віртуальна фонотека мовлення конкретного говірконосія. Характеристика вказаного словникового шару зумовила розв'язання таких завдань, як: вичленення окремих транспортних номенів; з'ясування особливостей їх семантичної структури; визначення відношення зафіксованих транспортних найменувань до відповідних номінативних одиниць у суміжних та віддалених українських (і частково російських) діалектних континуумах.

Установлено, що окремі транспортні номени, уживані в наведеному тексті, притаманні й іншим суміжним та просторово віддаленим українським і російським говірковим ландшафтам, про що свідчить зіставлення з даними різних діалектних лексикографічних праць. Розглянутий матеріал дав змогу дійти висновку, що вітчизняна народна (діалектна) транспортна номенклатура містить як загальноживані лексеми, які передають традиційні значення, що властиві сучасній українській літературній мові й різним говірковим обширам, так і регіональні терміноназви, які мають формальне (звукове, акцентуаційне, морфемне) та семантичне варіювання. Потреба вивчення згаданого лексичного пласта зумовлена і стрімким процесом розвитку науки й техніки, що викликає зміни укладу життя діалектоносіїв та водночас перехід на пасивне використання ними в мовленні певних складових елементів відповідної тематичної групи слів (разом із реаліями поступово виходять з ужитку і їх номінації). Перспективу подальших досліджень убачаємо в аналізі транспортної лексики в інших населених пунктах, які репрезентують новозитні українські східностепові говірки.

Ключові слова: українські східностепові говірки, віртуальна фонотека, діалектний текст, текст-спогода, транспортна лексика, номінація.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняної діалектології спостерігаємо постійну динаміку студіювання лексичного багатства української народної мови. Помітно зросла увага до вивчення діалектних явищ (особливо в галузі лексики) на базі говіркових текстів, які є цінним джерелом інформації, що дає змогу лінгвістові висвітлити специфіку процесу сприйняття навколишнього середовища діалектоносієм (див., напр.: [1]). Зокрема, важливий інформаційний

потенціал має такий невід'ємний складник номінативної системи української говіркової мови, як транспортна лексика, що пов'язана з матеріальною культурою народу й потребує ґрунтовного студіювання в різних аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості українських транспортних номінацій висвітлено на матеріалі говірок або писемних пам'яток у наукових розвідках М. Никончука та О. Никончука [2], Н. Осташ [3–5], Р. Сердеги [6; 7, с. 121–123], В. Титаренко [8], Г. Шкурко [9; 10], Т. Щербини й С. Халупінського [11] та інших. Транспортні лексеми студіюють і на базі «Атласу української мови» [12]. Проте донині ще не було здійснено комплексного вивчення транспортної лексики на основі українських східностепових говірок Донеччини, що й актуалізує потребу звернення до згаданої діалектологічної проблеми.

Метою статті є опис транспортної лексики, яка засвідчена в українському східностеповому говірковому тексті. Характеристика вказаного словникового пласта передбачає розв'язання таких завдань: вичленити окремі транспортні номени; з'ясувати особливості їх семантичної структури; окреслити відношення виявлених транспортних номінацій до відповідних найменувань у суміжних і віддалених українських (і частково російських) діалектних ареалах.

Вклад основного матеріалу. Зауважимо, що джерелом дослідження стала віртуальна фонотека мовлення Гриценка Василя Валер'яновича, 1940 року народження, освіта – 10 класів. Діалектний текст, який відображає українську східностепову говірку, записано 2017 року від корінного мешканця (пенсіонера) в с. Валер'янівка Волноваського району Донецької області. Нижче подаємо зафіксований діалектний текст-спогода, крізь призму якого розглянемо окремі транспортні номінації: ну 'помн'у з 'д'ецтва 'я / у нас у кол'хоз'і бу'ї 'транспорт та'кий / 'б'рич'ка / на 'йак'ій 'во'зли рас'ц'пне та'ке 'у м'іш'ках / 'іл'і на'воз ви'возили удо'бр'ен'ійем на 'пол'е // 'короб назива'є'а / це ви'сокий та'кий із 'досок з'битий / 'ї 'йому зерно во'зли / кач 'а'ни пере'возили / і 'л'уди 'ї'їздили // там 'борточ'ки 'ложут'і на ра'боту 'ї'їдут' / у степ рват' / 'в'єжнич'ин ве'зут' // 'гар'бу / з'найу // на 'гар'б'і во'зли со'д'лому / у степу / і сно'п'и во'зли там до мала'тарки // і со'д'лому із с'тепу на ко'н'ушн'у / де 'кон'і сто'їали / при'возили со'д'лому // і на 'ф'ерму / де ко'р'ови бу'ли / ло'жили со'д'лому / 'є'іно / ло'жили ото // 'помн'у л'і'н'ейк'і бу'ли / л'і'н'ейк'і називали / на 'йак'ій 'ї'їздили на'ч'ал'ники там / председател' / 'іл'і пар'торг / 'іл'і / 'може / 'йак'і на'ч'ал'ники при'ї'їз:а'їут' з ра'йона там // ну ма'шин не було / а 'ї'їздили о'це на та'кому / транспорт'і // 'дву'х'олка / 'б'їдаркой 'ї'її називали // у нас 'б'їдарка на дво'х 'колесах / о'дин кон' за'пр'а'гали у 'ї'ейі / і 'ї'їзди'ї по 'л'а'х брига'д'і'р /

прове́р'ау́ / де хто йак робе там // і ку́харка то́же брала ц'у б'і́дарку і везла / чисти во́зили по пол'ах / де л'уди робили // вона привозила там їм / шо наго́товила / привозила / корміла їйх // ну це л'ітом там та́ке // і у брич'ках во́зили / і бур'ак із степену там //

а то́д'і з'імо́йу са́нки бу́ли / на са́нках то́же во́зили // то кач'а́ни зби́рали з'імо́йу по сн'ігу / кач'а́ни во́зили на ток на са́нках // ла́мали л'у́ди і у са́нки к'ідали / і привозили на ток // і да́же на елєва́тор во́зили / са́нками // кач'а́ни там // це та́кий т'ранспорт бу́у //

по́мн'у ма́жари бу́ли // та́ке ши́роке / ши́рока плои́ч'адка та́ка з до́сток збита // на го́рдах во́зили там йаичі́ки / пом'ідо́ри / огу́рці // а то́д'і звозили чи до ку́р'ін'а / ку́р'ін' ста́рий / до ку́р'ін'а звозили / це вигру́жали // і у са́док / са́ди бу́ли то́д'і / йабу́ка р'вали / то́же у йаичі́ки і привозили // там хатка бу́ла у са́ду / до то́й хатки то́д'і прійі́ж.али / йабу́ка заби́рали //

ма́шини ў́же бу́ли то́д'і / га́зончи́ки / це ў́же о́так // у мене / по́мн'у та́ка ма́шина бу́ла / шо ч'оти́ри ко́леса і кузо́вок у їй там / зру́за у їйей ўс'ого брало / і во́зили на їй і зерно́ / і кач'а́ни // це шо ви́ходило за сво́йу жи́зн'у у ко́лхоз'і ба́чит' //

по́т'ім п'ішлі ў́же лу́ч'е / ко́мбайни / тра́ктора // та́к і ста́л'інки ко́мбайни по́мн'у / шо от'іого / т'ра́хтар т'а́гаў і́ого / а в'ін / і́ого д'в'ігател' т'іки робіу́ / шо мала́тарка ў́іого там ро́била / со́лому ви́кидала і зру́зит' зерно́ у бункер // само́ходн'іх ко́мбайно́у не бу́ло / сна́ч'ала та́к і бу́ли // то́д'і ў́же по́йавилис'а ко́мбайни / б'ез ка́б'ін та́к і / ко́зи́р'ок на ї́ому дл'а ко́мбайну́ надо́ / і це ў́же само́ходний бу́у // ў́же в'ін сам ко́сиу́ / сам мо́ло́тиу́ / сам вигру́жау́ / со́лому там ви́кидау́ // а то́д'і ў́же по́йавилис'а і Ниви́ / на́зван'і́а //

по́мн'у / ба́гато уру́чу́ робили // мо́ло́ли уру́чу́ / ну ра́ботали і т'ра́ктори / і уру́чу́ са́дк'і у л'у́дей // пол'ов'і бри́гади бу́ли / то́же їйх брич'ками́ вивезут' у степ / то́д'і на об'і́д заби́райт' і на в'еч'і́р до́дому // ну чо́ки ма́шини йак по́йавилис' / там Га́з п'аде́с'ат о́дин / то ў́же то́д'і ма́шинами́ во́зили / у степ л'у́дей // і зерно́ то́д'і ў́же ста́ли во́зит' / от ко́мбайна́ ма́шинами́ / і на́с'ін'а ў́же ма́шинами́ во́зили //

Зупинимося на лінгвістичному описі окремих транспортних номенів, які містить запропонований говірковий зв'язний текст. Так, лексема *брічка* є полонізмом [13, т. 1, с. 260] і характерна для української літературної мови із семантикою 'легкий візок для їзди, іноді з відкидним верхом' [14, т. 1, с. 237; 15, т. 1], засвідчена й у реєстрах «Словаря української мови» та «Словника української мови» за редакцією Б.Д. Грінченка з російським відповідником *брічка* [16, т. 1, с. 100; 17, т. 1, с. 118]. Номен зафіксовано в правобережнополіському діалектному просторі зі значеннями 'легкий візок на двох колесах' (із цією семантикою подано фонетичні варіанти *бр'ічка*, *бр'ічка*; лексему *брічка*, як свідчить авторський матеріал, із згаданим значенням також виявлено в середньонадніпряньських, подільських, волинських, волинсько-поліських говірках та говірках Берестейщини), 'легкі виїзні санки з високо загнутими скорсами', 'легкі обшиті виїзні сани із спинкою і захисним пристроєм від снігу, що летить з-під копит (іноді з крилами, щоб не переверталися)' (з останнім значенням лексему *брічка* зафіксовано й у говірках Берестейщини) [2, с. 24, 93, 94], у лемківському обширі виявлено фонетичний варіант *брычка* 'віз' [18, с. 77].

Номинацію *короб* подають відомі тлумачні словники сучасної української мови зі значеннями 'виріб із лубу, бересту, лози тощо для пакування, перенесення або зберігання чого-небудь; козуб', 'верхня частина воза, саней з боковими стінками й сидінням', 'дерев'яна посудина у вигляді довгастого чотирикутника, призначена для годівлі та напування тварин' (останнє значення подано з ремаркою «розм.» («розмовне слово, вираз»)) [14, т. 4, с. 294; т. 2, с. 543], 'виріб із лубу, бересту, лози і т. ін. для пакування, перенесення або зберігання чого-небудь; козуб' (із відтінком значення, яке супроводжується маркером «іст.» («історія; історизм»), – 'козуб, у якому носили товар коробейники', 'верхня частина воза, саней з боковими стінками й сидінням' (із семантичним відтінком 'кузов автомобіля'), 'дерев'яний виріб у вигляді довгастого чотирикутника, призначений для годівлі та напування тварин' (слово з останнім значенням марковано як розмовне) [15, т. 7; т. 4]. Лексему *короб* засвідчено в поліському мовному континуумі зі значеннями 'посудина з липової кори, в яку складають соти з медом, добутим у лісі з вуликів-дуплянок', 'ящик на возі' (із фонетичними варіантами *кораб*, *корон*) [19, с. 103], у східнословобжанському – із семантикою 'безтарка (глибокий віз)' [20, с. 102], у нижньонадніпряньському – зі значенням 'віз, верхня частина якого являє собою велике корито' [21, т. 2, с. 202]. Зауважимо, що в суміжних російських донських говірках, які на заході межують з українськими говірками, зокрема східностеповими, виявлено найменування-полісеманти *короб* [*корат*, *коруп*], *коробь* [*корать*] 'духовка в печі', 'внутрішня частина варистої печі, яка слугує для приготування їжі', 'виступ у варистій печі для лежання' [22, с. 233].

Лексема *гарба* є запозиченням із тюркських мов [13, т. 1, с. 471] і властива українській літературній мові із семантикою 'високий віз на двох або чотирьох колесах' [14, т. 2, с. 29; 15, т. 3], подана як реєстрова одиниця (разом із деминутивом *гарбичка*) у «Словарі української мови» та «Словнику української мови» за редакцією Б.Д. Грінченка зі значеннями 'великий віз на високих колесах' (російський відповідник *арба*), 'віз на двох колесах' [16, т. 1, с. 272; 17, т. 1, с. 332]. Найменування *гарба* (зменшене – *гарбичка*) є в реєстрі словника В. Жайворонка «Знаки української етнокультури» зі значенням 'високий віз на двох або чотирьох колесах, призначений для перевезення снопів, соломи, сіна' та поясненням: «здавна необхідне знаряддя селянського господарства; в гарбу запрягали звичайно волів; щодо жінки символізує незграбність, огрядність, неповороткість» [23, с. 131]. Підкреслимо, що номен засвідчено в поліському обширі для передачі значень 'віз із нешальованими драбинами' (лексему із цією семантикою засвідчено також у говірках Дніпропетровщини), 'віз із високими і довгими драбинами для перевезення сіна, соломи, снопів і таке інше' (номінація із цим значенням відома і в українських південно-східних говірках) [2, с. 26, 27, 28], 'ящик у возі для перевезення вантажу', 'віз із ящиком для перевезення городини тощо' [19, с. 53], акцентуаційний варіант (із наголосом на першому складі) – із семантикою 'повозка із скринькою для перевезення сипких речовин: зерна, борошна, картоплі, полови тощо' [2, с. 27], 'гарба' [19, с. 53]. Лексему *гарба* 'кінний віз із великими довгими дошками' зафіксовано в українських говірках Одещини [24, с. 49], номен із подвійним наголошуванням – у суміжних російських донських говірках (речення-ілюстрація як складник словникової статті містить тлумачення реєстрової одиниці: *Гарба – эта простая телега з двумя высокими лесницами, возють салому*) [22, с. 102].

Лексему *л'їн'їїка* як транспортну номінацію подають тлумачні словники сучасної української мови зі значеннями 'старовинний кінний екіпаж на багато місць, у якому сидять боком до напрямку руху' [14, т. 4, с. 517], 'легкий візок такого ж типу' [14, т. 4, с. 517; 15, т. 8], 'легкий візок, запряжений кіннями' [15, т. 8]. Аналізоване слово є запозиченням із російської мови; назва екіпажу зумовлена тим, що він довгий, або тим, що має поздовжню перегородку [13, т. 3, с. 263].

Номінація *б'їдарка*, засвідчена в аналізованому тексті, функціонує і в інших діалектних ландшафтах. Так, зі значенням 'легкий візок на двох колесах' у правобережнополіському обширі виявлено лексему *б'їдарка* (поширена й у південно-західному ареалі) та її різні варіанти, спільнокореневі слова *бидарка*, *бедарка* (наявна й у російських говірках українського Лівобережжя – північ Чернігівщини й Сумщини), *байдарка*, *біда*, *бида*, *беда*, *б'їда*, *бедка*, *б'їдка* (номен зафіксовано також і в говірках Дніпропетровщини), *б'їдон'ка* [2, с. 25]. Підкреслимо, що в наддніпрянському ареалі засвідчено спільнокореневі назви *біда* і *бідка* 'двоколійний візок' [25, с. 53], у говірках Одещини – лексему *б'їдарка* (і варіант *бедка*) 'візок на двох колесах, у який запрягають одного коня', а також варіант *біда* 'поламаний віз' [24, с. 24, 22], у східнословобожанському просторі – найменування *бедарка* і *бедка* 'віз' [20, с. 22, 23]. Окремі номінації відомі й у суміжних російських донських говірках: *беда* [*бида*] 'широкий віз із високими бортами для перевезення сіна, соломи', *бедарка* [*бидарка*] 'однокінна повозка на двох колесах' [22, с. 38]. Зауважимо, що сучасні тлумачні словники української мови подають найменування *б'їдарка* (і *біда*) із семантикою 'двоколійний однокінний візок на одну або дві особи' [14, т. 1, с. 176; 15, т. 1]. Серед реєстрових одиниць (разом із демінутивами *бідка*, *бідонька*, *бідочка*) помічаємо лексему-полісемант *біда* у «Словарі української мови» та «Словнику української мови» за редакцією Б.Д. Грінченка зі значенням 'віз на двох колесах' [16, т. 1, с. 61; 17, т. 1, с. 72]. Лексема *біда* (та її варіанти *бідка*, *бідарка*) є в реєстрі словника В. Жайворонка «Знаки української етнокультури» зі значенням 'легкий двоколійний однокінний візок на одну або дві особи' і з таким коментарем: «назва, очевидно, походить від повір'я, що цей візок Біда підпихає, і на ньому легко можна потрапити в халепу» [23, с. 38]. Як свідчить «Етимологічний словник української мови», лексеми *біда*, *бідка*, *бідарка* із семантикою 'двоколка' є результатом запозичення через польську мову з латинської; в українській мові зазнало впливу з боку слів *біда* 'злидні' і, можливо, *байдарка* (див. докладніше: [13, т. 1, с. 192]).

Номен *двуколка*, виявлений у говірковому тексті-спогоді, вживається із семантикою 'легкий візок на двох колесах' у правобережнополіському просторі (разом із варіантами *двоколка* (відомий і в говірках Берестейщини), *двуколка*, *двоколка*) [2, с. 25].

Лексему *ма'їжара* (і спільнокореневе слово *мажа* з наголосом на першому складі) фіксують такі українські тлумачні словники: «Словник української мови» в 11 томах – *мажара* (із маркером «діал.» («діалектне слово»)) зі значеннями 'на півдні України та на Північному Кавказі – великий довгий віз', 'чумацький віз' (із ремаркою «заст.» («застаріле слово»)), *мажа* 'чумацький віз' (із позначкою «заст.» («застаріле слово»)), 'міра ваги або об'єму, що дорівнює місткості одного чумацького воза', 'віз (засіб пересування на чотирьох

колесах з кінною або воловою тягою здебільшого для перевезення вантажів)' (із маркером «діал.» («діалектне слово»)) [14, т. 4, с. 593, 594; т. 1, с. 667], «Словник української мови» у 20 томах – *мажара* зі значеннями 'на півдні України та на Північному Кавказі – великий віз з гратчастими боковими стінками', 'чумацький віз' (із ремаркою «заст.» («застаріле слово»)), *мажа* 'на півдні України та на Північному Кавказі – великий віз з гратчастими боковими стінками', 'чумацький віз' (із ремаркою «заст.» («застаріле слово»)), 'міра ваги або об'єму, що дорівнює місткості одного чумацького воза', 'віз (транспортний засіб на чотирьох колесах із кінною або воловою тягою (здебільшого для перевезення вантажів))' (із маркером «діал.» («діалектне слово (вислів)»)) [15, т. 8; т. 3], «Словарь української мови» та «Словник української мови» за редакцією Б.Д. Грінченка – *мажара* із семантикою 'великий віз' [16, т. 2, с. 396], 'великий віз, гарба' [17, т. 3, с. 244], *мажа* 'чумацький віз' [16, т. 2, с. 396; 17, т. 3, с. 244]. Назва *мажара* наявна в реєстрі словника В. Жайворонка «Знаки української етнокультури» із тлумаченням 'на півдні України – старовинний великий довгий віз; також *мажа* (див.)' (*мажа* 'старий чумацький паро- або четвероволовий вантажний віз, міцно збудований і орнаментований') [23, с. 349]. Номінацію *ма'їжара* засвідчено в поліському континуумі зі значеннями 'повозка із скринькою для перевезення сипких речовин: зерна, борошна, картоплі, полови тощо', 'віз із високими і довгими драбинами для перевезення сіна, соломи, снопів і таке інше' (назва із цією семантикою зафіксована й у середньонаддніпрянських говірках (Черкащина) [2, с. 27, 28], у говірках Одещини – зі значенням 'гарба, віз' (із маркером «тюркське») [24, с. 123], у суміжних російських донських говірках виявлено найменування *мажара* 'дерев'ї і фонетичний варіант *маджара* [*мадьжара*] 'широкий віз' [22, с. 274]. Як свідчать матеріали «Етимологічного словника української мови», лексеми *мажа*, *мажара* та інші варіанти – запозичення з кримськотатарської мови; кримськотатарське *мацар* 'віз' пов'язується з етнонімом *мадар*; *мажа* як назва міри ваги виводиться також від угорського *mazsa*, запозиченого зі слов'янських мов [13, т. 3, с. 358].

Інші транспортні лексеми, зафіксовані в досліджуваному зв'язному тексті (*санки*, *машина*, *трактор*, *комбайн* та ін.), на сучасному етапі переважно мають значну поширеність в українському діалектному мовленні представників різних вікових категорій і будуть схарактеризовані в говіркових контекстах у подальших працях.

Висновки. Розглянутий матеріал дає підстави стверджувати, що вітчизняна народна (діалектна) транспортна номенклатура містить як загальновоживані лексеми, які передають традиційні значення, що притаманні сучасній українській літературній мові й різним говірковим масивам, так і регіональні терміноназви, які мають формальне (звукове, акцентуаційне, морфемне) та семантичне варіювання. Потреба студіювання згаданого шару лексики зумовлена і стрімким процесом розвитку науки й техніки, що, безсумнівно, викликає зміни укладу життя селян-діалектоносіїв та водночас перехід на пасивне використання ними в мовленні певних складових елементів відповідної тематичної групи слів (разом із реаліями поступово виходять з ужитку і їх номінації). Перспективним уважасмо вивчення транспортної лексики в інших населених пунктах, які репрезентують новожиттій український східностеповий говірковий обшир.

Література:

1. Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / відп. ред. П.Ю. Гриценко. Київ : КММ, 2015. 504 с.
2. Никончук М.В., Никончук О.М. Транспортна лексика правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні ; відп. ред. П.Ю. Гриценко. Київ : Наук. думка, 1990. 292 с.
3. Осташ Н. Лексика на позначення тяглової сили для засобів пересування. *Українська історична та діалектна лексика* : зб. наук. пр. Львів, 1996. Вип. 3. С. 141–148.
4. Осташ Н. Лексика на позначення волової упряжі у пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. *Українська історична та діалектна лексика* : зб. наук. пр. Львів, 2003. С. 77–88.
5. Осташ Н. Господарювання українців у XVI–XVIII ст. крізь призму слова. *Волинь – Житомирщина* : історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2009. Вип. 18. С. 118–136. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/31814> (дата звернення: 24.05.2021).
6. Сердега Р.Л. Назви традиційних сухопутних транспортних засобів у говірках Центральної Слобожанщини. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія : Філологія*. 2008. № 798. Вип. 53. С. 42–45.
7. Сердега Р. Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини) : монографія. Харків : Монограф, 2012. 218 с.
8. Титаренко В. Динаміка запозиченої транспортної лексики в північноукраїнському наріччі (на матеріалі пам'яток XVI–XVII ст.). *Волинь – Житомирщина* : історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2013. Вип. 24. С. 180–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vg_2013_24_21 (дата звернення: 24.05.2021).
9. Шкурко Г. Назви традиційних видів транспорту та їх частин у закарпатських говірках. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 19. С. 126–131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2014_19_23 (дата звернення: 24.05.2021).
10. Шкурко Г. Транспортна лексика в українських говорах Закарпаття: етимологічний та лінгвогеографічний аспекти. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 21. С. 175–179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2016_21_37 (дата звернення: 24.05.2021).
11. Щербина Т.В., Халупінський С.Є. Назви деталей і частин гужового транспорту в говірках Черкащини. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. пр. / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького ; відп. ред. Г.І. Мартинова. Черкаси, 2017. Вип. 22–23. С. 89–96.
12. Довгопол С.Ф. Картографування назв возів за їх функціями в Атласі української мови. *Українська лінгвістична географія*. Київ : Наук. думка, 1966. С. 24–30.
13. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), І.К. Білодід, В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1982–. Т. 1. 1982. 632 с. ; Т. 3. 1989. 552 с.
14. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні ; ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1. 1970. 799 с. ; Т. 2. 1971. 550 с. ; Т. 4. 1973. 840 с.
15. Словник української мови : у 20 т. : електронна версія видання / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд ; наук. керівник проекту В.А. Широков. Київ : Наук. думка, 2010. Т. 1–11. URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0> (дата звернення: 31.05.2021).
16. Словарь української мови : в 4 т. / збір. ред. журн. «Кіевская Старина» ; упоряд., з дод. власн. матеріалу Б. Грінченко. [Репр. відтворення вид. 1907–1909 рр.]. Київ : Наук. думка, 1996–1997. Т. 1. 494 с. ; Т. 2. 573 с.
17. Словник української мови : у 3 т. / збір. ред. журн. «Кіевская Старина» ; упоряд. з дод. власн. матеріалу Б. Грінченко ; за ред. С. Єфремова та А. Ніковського. 3-тє вид., випр. й допов. Київ : Горно, 1927–1928. Т. 1. 1927. 428 с. ; Т. 3. 1928. 479 с.
18. Дуда І. Лемківський словник : 26 000 слів. Тернопіль : Астон, 2011. 371 с.
19. Лисенко П.С. Словник польських говорів / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1974. 260 с.
20. Словник українських східнословобожанських говірок / Катерина Глуховцева, Валентина Леснова, Ірина Ніколаєнко, Тамара Терновська, Віктор Ужченко. Луганськ, 2002. 234 с.
21. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни : у 4 т. Запоріжжя, 1992. Т. 2. 372 с.
22. Большой толковый словарь донского казачества : ок. 18 000 слов и устойчив. словосочетаний / Ростов. гос. ун-т. Москва : ООО «Русские словари»: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2003. 608 с.
23. Жайворонко В.В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
24. Словник українських говорів Одещини : близько 5000 слів / за ред. О.І. Бондаря ; ОНУ ім. І.І. Мечникова. Одеса : Одеський нац. ун-т, 2010. 222 с.
25. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. Львів ; Нью-Йорк : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія «Діалектологічна скриня»). 288 с.

Dvoriankin V. Transport vocabulary in the Ukrainian eastern steppe dialect text

Summary. The article considers the specifics of the manifestation of transport vocabulary in a colloquial text-memoir, written down in 2017 in the village Valerianivka, Volnovakha district, Donetsk region from a native inhabitant Hrytsenko Vasyl Valerianovych, born in 1940, education – 10 forms, retired.

The relevance of the study lies in the need for a systematic study of transport vocabulary on the basis of Ukrainian eastern steppe dialects of Donetsk region, which will contribute to the creation of a linguistic portrait of this dialect area.

The purpose of the investigation is to describe the transport vocabulary presented in the Ukrainian eastern steppe dialect text. The source of the studio was a virtual phonetic archive of the definite speaker. The characteristics of the specified dictionary layer led to the solution of the following tasks: to single out individual transport nomens; to find out the peculiarities of their semantic structure; to determine the correlation of recorded transport names to the corresponding nominative units in adjacent and remote Ukrainian (and partly Russian) dialect continuum.

It was established that some transport nomens used in the given text are inherent in other adjacent and spatially distant Ukrainian and Russian dialectal landscapes as evidenced by the comparison with the data of various dialect lexicographical works. The considered material led to the conclusion that the domestic folk (dialect) transport nomenclature contains both commonly used lexims that convey the traditional meanings inherent in modern Ukrainian literary language and various dialects, and regional terms that have a formal (sound, accentuation, morphemic) and semantic variations. The need to study this lexical layer is due to the rapid process of development of science and technology, which causes changes in the way of life of dialect speakers and at the same time the transition to passive use of certain components of the thematic group of words in speech (along with realities their nominations gradually become obsolete as well). We see the perspective of further research in the analysis of transport vocabulary in other settlements, which represent the modern Ukrainian eastern steppe dialects.

Key words: Ukrainian eastern steppe dialects, virtual phonetic archive, dialect text, text-memoir, transport vocabulary, nomination.